

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Hogyan játszhat a civil társadalom konstruktívabb szerepet a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában?

(feltáró vélemény)

(2020/C 47/07)

Előadó: **Arnaud SCHWARTZ**
Társelőadó: **KOMORÓCZKI István**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2019.12.18.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke feltáró vélemény
Elnökségi határozat:	2018.12.11.
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2019.10.1.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2019.10.30.
Plenáris ülés száma:	547.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	152/3/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Bizottság a véleményre irányuló felkérésben leszögezte, hogy a szervezett civil társadalomban – „*a munkavállalók és a társadalom más képviselői – központi szerepet játszanak a végrehajtásban*”. Az EGSZB egyetért ezzel, és korábbi véleményeivel ⁽¹⁾ ⁽²⁾ összhangban hangsúlyozza, hogy a környezetvédelmi jogszabályokat a politikai akarat valamennyi intézményi szinten megmutató hiánya miatt nem hajtják végre megfelelően. Ez egyáltalán nem függ össze azzal, hogy a civil társadalom nem tölti be megfelelően vagy konstruktívan a szerepét.

1.2. Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki egy alkalmasabb uniós szintű megfelelési keretet. Ez azt jelentené, hogy a panaszokat és a jogsértéseket átláthatóbban és határozottabban kezelik, ugyanakkor pedig több emberi és pénzügyi erőforrást is rendelkezésre bocsátanak (például a többéves pénzügyi kereten belül). A cél az uniós környezetvédelmi jog mibenlétének megismertetése, megfelelő végrehajtásának ellenőrzése, értékelése, továbbá szükség esetén segítségnyújtás a bíróságok számára feladataik végrehajtása során.

1.3. Az EGSZB támogatja a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálatára irányuló folyamatot, amely kulcsfontosságú ahhoz, hogy a környezetvédelmi információk széles skálája álljon rendelkezésre többek között a fenntarthatóság, az éghajlatváltozás és az európai életminőség témájában. Ugyanakkor elvárja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok teljesítsék kötelezettségeiket azáltal, hogy a civil társadalmi szervezetek álláspontját érvényesítik a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálatában és az országjelentésekben.

1.4. Az EGSZB továbbá arra kéri az Európai Bizottságot, hogy mind nemzeti, mind uniós szinten következetesebben vonja be a civil társadalmi szervezeteket az uniós környezetvédelmi jogszabályok jövőbeli célravezetőségi vizsgálatába, valamint a környezetvédelmi politikák végrehajtásának jövőbeli felülvizsgálati folyamataiba. Ennek már abban a nagyon korai szakaszban meg kell történnie, amikor az értékelési kritériumokat az EGSZB-vel vagy – attól függően, hogy ez uniós, nemzeti vagy helyi szinten történik – egyéb megfelelő bizottsággal együttműködésben meghatározzák.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye: *Uniós intézkedések a környezetvédelmi megfelelés és irányítás javítására* (HL C 283., 2018.8.10., 83. o.).

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye: *A levegőtisztaságra, a vízre és a hulladékokra vonatkozó uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása* (HL C 110., 2019.3.22., 33. o.).

1.5. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy érje el, hogy a tagállamok „a szennyező fizet” elvre épülő harmonizált, zöld és fenntartható adórendszerekkel dolgozzanak ki, vezessenek be és működtessenek. Ezáltal az erőforrásokat következetesen átcsoportosítják a talaj-, víz- és légszennyezés megakadályozása érdekében fellépő szereplők felé. Ennek az elvnek a településekre, valamint egyéb helyi és regionális önkormányzatokra is vonatkoznia kell.

1.6. A környezetvédő civil társadalmi szervezeteket és kis- és közép vállalkozásokat fokozottabban be kell vonni a munkavállalók tájékoztatásába és a környezetvédelmi oktatás és képzés alakításába annak biztosítása érdekében, hogy a nagyközönség alapvető ismeretekkel rendelkezzen ezekről a témákról. A tagállamoknak támogatniuk és finanszírozniuk kell ezt az együttműködést. Az egyes országok nemzeti tanterveinek részét kellene hogy képezze az éghajlattal és a környezetvédelemmel kapcsolatos témák kötelező oktatása (6–18 éves korban), a környezetvédelem területén működő civil társadalmi szervezeteket pedig 2020-tól kezdve kötelező alapon be kellene vonni az elméleti és gyakorlati munkába.

1.7. Politikai szinten az EGSZB sürgeti, hogy valamennyi tagállam legalább hozzon létre egy környezetvédelmi minisztériumot, hogy több figyelmet lehessen fordítani a környezetvédelmi jogszabályokra, illetve hogy jobban összehangolják és szigorúbban betartassák azokat.

1.8. Ökológiai lábnyomunk csökkentése és a fenntartható fejlődés megerősítése érdekében az EGSZB sürgeti, hogy a tagállamok az Európai Bizottság rendszeres és közvetlen felügyelete mellett maradéktalanul hajtsák végre a zöld közbeszerzési stratégiákat. Az Európai Bizottságnak határozottabban meg kellene követelnie, hogy a zöld közbeszerzés előkészítése és a beérkező ajánlatok véglegesítése során konzultáljanak a civil társadalmi szervezetekkel. Az Európai Bizottságnak arra is javaslatot kell tennie, hogy a zöld közbeszerzés kedvező hatásainak fokozása érdekében uniós forrásokat lehessen felhasználni.

1.9. Az EU-nak segítséget kell nyújtania a helyi fejlesztési modellek kidolgozásában és a környezet széles körű nemzeti védelmének előmozdításában. Ezért láthatóbb helyi szintű uniós jelenlétre van szükség annak biztosítása érdekében, hogy az uniós forrásokat megfelelően költse el, valamint hogy a környezetvédelmi jog és irányítás megfelelő végrehajtásába bevonják az érintett köz- és magánszektorbeli szereplőket. Ez megoldást jelenthetne arra is, hogy biztosítani kell, hogy az EU félreeső régióiban élő emberek és szervezetek támogatásban és az EU kulcsfontosságú szereplőinek kijáró bánásmódban részesüljenek. Az Európai Bizottságnak arról is gondoskodnia kell, hogy elegendő jól képzett személyzetet alkalmazzanak az információkhoz és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, különösen pedig a felügyelet területén, hogy a megfelelő végrehajtás figyelemmel kísérhető legyen.

1.10. Az EGSZB rámutat, hogy az Európai Bizottságnak síkra kell szállnia legfontosabb környezetvédelmi és szociális normáink mellett, és határozottan ragaszkodnia kell ezekhez az uniós gazdaság globális kereskedelmi tárgyalások során történő előmozdítása és védelme során. Ez nem csupán arra jó, hogy javítsuk Európa versenyképességét és imázsát, és jövőt biztosítsunk lakosságának és területeinek, hanem egyben lehetőséget nyújt arra is, hogy egy olyan, demokratikusabb és fenntartható kormányzási módot mutassunk fel a világ többi része felé, amely a civil társadalmi szervezetek fokozottabb bevonásán alapul.

1.11. Az EGSZB egy háromoldalú testület létrehozását javasolja (az Európai Bizottság, a tagállamok és a civil társadalmi szervezetek részvételével) a vitarendezés és/vagy a civil szervezetek által felvetett problémák azelőtt történő megvitatása céljából, hogy egy potenciális környezetkárosítás bekövetkezne, vagy hogy jogorvoslati eszközökhöz folyamodnának. Emellett fontos az is, hogy egy független uniós tudományos tanácsadó testület ajánlásokat tehesse az Európai Bizottságnak olyan esetben, amikor egy civil társadalmi szervezet problémát jelent be. Az Európai Bizottságnak továbbá indokolással ellátott határozatokat kell kiadnia.

1.12. A tagállamoknak és az Európai Bizottságnak 2020 után több politikai, pénzügyi és szakmai támogatást kell nyújtaniuk a kvk-k és civil társadalmi szervezetek számára, hogy azok a környezet védelmére összpontosíthassanak.

2. Általános megjegyzések

2.1. *A civil társadalom szerepe a környezetvédelmi jogszabályok irányításában, végrehajtásában és értékelésében*

Háttér

2.1.1. Frans Timmermans, az Európai Bizottság első alelnöke 2018 decemberében azt írta az EGSZB elnökének, amikor felkérte a feltáró vélemény kidolgozására, hogy a „civil társadalom – a munkaadók, munkavállalók és az egyéb érdekeket képviselők – központi szerepet játszanak a végrehajtásban”. Az EGSZB a szervezett civil társadalom szószólójaként az uniós társadalom tagjainak véleményét képviseli a fenti levélben említett témákhoz kapcsolódó területeken.

2.1.2. Az EGSZB az elmúlt években több ezzel a témával foglalkozó véleményt is elfogadott ⁽³⁾ ⁽⁴⁾, és ezeket az Európai Bizottságnak figyelembe kellene vennie.

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye: *Uniós intézkedések a környezetvédelmi megfelelés és irányítás javítására* (HL C 283., 2018.8.10., 83. o.).

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye: *A levegőtisztaságra, a vízre és a hulladékokra vonatkozó uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása* (HL C 110., 2019.3.22., 33. o.).

2.1.3. Figyelembe véve, hogy a polgárok világszerte egyre jobban aggódnak a környezetért ⁽⁵⁾, az EGSZB emlékeztetni kívánja az Európai Bizottságot arra, hogy a környezetvédelmi jogszabályok jobb végrehajtásának egyik legnagyobb akadályát a helyi, nemzeti és uniós szintű politikai szándék hiánya jelenti. Ebből az is következik, hogy (például a többéves pénzügyi kereten belül) nem áll rendelkezésre elegendő emberi és pénzügyi erőforrás ahhoz, hogy világossá lehessen tenni a környezetvédelmi jogszabályok célját, biztosítani lehessen ezek megfelelő végrehajtását, szükség esetén segíteni lehessen a bíróságoknak feladatuk végzésében ⁽⁶⁾, illetve hogy értékelni lehessen e jogszabályokat. Más szóval a környezetvédelmi jogszabályok nem megfelelő végrehajtása nem abból fakad, hogy a civil társadalom ne töltené be megfelelően és konstruktívan a szerepét. Az EGSZB úgy véli, hogy ez a hiányosság főként annak tudható be, hogy a jogalkotó szervek egyszerűen nem fordítanak kellő figyelmet a kérdésre.

2.1.4. Végül, de nem utolsósorban, az EGSZB álláspontja az, hogy a szervezett civil társadalom által az uniós környezetvédelmi szabályozás irányításában, végrehajtásában és értékelésében betöltött hangsúlyosabb szerep elengedhetetlen az ENSZ fenntartható fejlődési céljainak – először is az 1. fenntartható fejlődési célnak – az eléréséhez és a globális éghajlatvédelmi megállapodások gyakorlati megvalósításához. Ezért tehát az EGSZB felhívja az illetékes hatóságok figyelmét az ebben a véleményben felsorolt számos általános, ágazati és tematikus korrekcióra.

Az információhoz való hozzáférés

2.1.5. Az EGSZB határozottan támogatja a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálatára irányuló folyamatot, amely kulcsfontosságú ahhoz, hogy a környezetvédelmi információk széles skálája álljon rendelkezésre többek között a fenntarthatóság, az éghajlatváltozás és az európai életminőség témájában. Elvárja, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok teljesítsék kötelezettségeiket azáltal, hogy a civil társadalmi szervezetek álláspontját érvényesítik a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálatában és az országjelentésekben.

2.1.6. Az EGSZB szorgalmazza, hogy az Európai Bizottság kérje a tagállamoktól egy olyan mechanizmus bevezetését, melynek révén egy hónapon belül hozzáférést kell biztosítani a környezeti információkhoz (Aarhusi Egyezmény ⁽⁷⁾). A közvélemény immár nem tartja elfogadhatónak, hogy – olykor egy évnél is tovább – várnia kell arra, hogy hozzáférjen az ilyen típusú információkhoz.

2.1.7. Az EGSZB emellett kéri az Európai Bizottságot, hogy a közösségi hálózatokon rendszeresebben és hatékonyan tájékoztasson az uniós irányelvekről, és népszerűsítse azok elképzeléseit. Ezt a civil szervezetek is támogathatják. A környezetvédelmi témákról zajló folyamatos képzés és oktatás kulcsfontosságú.

Részvétel

2.1.8. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy következetesebben vonja be a civil társadalmi szervezeteket az uniós környezetvédelmi szabályozás jövőbeli célravezetőségi vizsgálataiba, valamint a környezetvédelmi politikák végrehajtásának jövőbeli felülvizsgálati folyamataiba mind nemzeti, mind uniós szinten. Ennek már abban a nagyon korai szakaszban meg kell történnie, amikor az értékelési kritériumokat az EGSZB-vel és a megfelelő nemzeti és helyi szintű bizottságokkal együttműködésben meghatározzák.

2.1.9. Az EGSZB megismétli azt a korábbi véleményeiben ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾ már kifejtett nézetét, hogy a környezetvédelmi intézkedések hatékony végrehajtása részben azon múlik, hogy biztosítják-e a civil társadalom – a munkáltatók, a munkavállalók és egyéb érdekelték – számára az aktívabb szerepvállalást. Ismételten felszólít ezért arra, hogy nagyobb mértékben és strukturáltabb módon vonják be a civil társadalmat, ez ugyanis a környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálatát is erősíthetné. Így például a környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozó nemzeti szintű civil társadalmi szervezeteknek és a tudományos közösségeknek lehetőséget kell kapniuk arra, hogy szakértelmükkel és rálátásukkal közreműködjenek az országjelentésekben és a tagállami strukturált párbeszédekben, valamint ezek nyomán követésében.

2.1.10. Ugyanez érvényes az uniós kereskedelmi tárgyalásokra is: az Európai Bizottságnak síkra kell szállnia legfontosabb környezetvédelmi és szociális normáink mellett, és határozottan ragaszkodnia kell ezekhez az uniós gazdaság globális kereskedelmi tárgyalások során történő előmozdítása és védelme során. Ez nem csupán arra jó, hogy javítsuk Európa versenyképességét és imázsát, és jövőt biztosítsunk lakosságának és területeinek, hanem egyben lehetőséget nyújt arra is, hogy egy olyan, demokratikusabb és fenntartható kormányzási módot mutassunk fel a világ többi része felé, amely a civil társadalmi szervezetek fokozottabb bevonásán alapul.

2.1.11. A civil társadalmi szervezeteket gyakran kéri fel arra, hogy képviseljék a végrehajtás költségeivel és kényelmetlenségeivel kapcsolatos társadalmi aggályokat, és ezeknek adjanak hangot. Ezért az EGSZB azt javasolja, hogy a civil társadalmi szervezetek már az eljárás korábbi szakaszában játsszanak szerepet, és kérjék fel ezeket konzultációk megszervezésére és a vitarendezésben való jelentős szerepvállalásra. Az EGSZB úgy véli, hogy a vitarendezésnek korábbi szakaszban kell helyet kapnia a folyamatban.

⁽⁵⁾ <https://glocalities.com/latest/reports/environmental-concern>.

⁽⁶⁾ Az EGSZB véleménye: A levegőtisztaságra, a vízre és a hulladékokra vonatkozó uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása (HL C 110., 2019.3.22., 33. o.) (Következtetések, 1.5. pont).

⁽⁷⁾ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>.

⁽⁸⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: A környezetvédelmi politikák végrehajtásának uniós felülvizsgálata (HL C 345., 2017.10.13., 114. o.).

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye: A levegőtisztaságra, a vízre és a hulladékokra vonatkozó uniós környezetvédelmi jogszabályok végrehajtása (HL C 110., 2019.3.22., 33. o.).

2.1.12. Az EGSZB egy háromoldalú testület létrehozását javasolja (az Európai Bizottság, a tagállamok és a civil társadalmi szervezetek részvételével) a vitarendezés és/vagy a civil szervezetek által felvetett problémák azelőtt történő megvitatása céljából, hogy egy potenciális környezetkárosítás bekövetkezne, vagy hogy jogorvoslati eszközökhöz folyamodnának. Emellett fontos az is, hogy egy független uniós tudományos tanácsadó testület ajánlásokat tehesen az Európai Bizottságnak olyan esetben, amikor egy civil társadalmi szervezet problémát jelent be. Az Európai Bizottságnak továbbá indokolással ellátott határozatokat kell kiadnia.

Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés

2.1.13. Az EGSZB egy korábbi véleményére⁽¹⁰⁾ hivatkozva ismét arra kéri az Európai Bizottságot, hogy foglalkozzon a civil társadalom igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréseinek javításával (pl. jogot biztosítva a civil társadalmi szervezeteknek arra, hogy az Európai Unió Bíróságához fordulhassanak, továbbá biztosítva, hogy uniós, nemzeti és helyi szinten szakosodott bírók és ügyészek dolgozzanak).

2.1.14. Az EGSZB emellett úgy véli, hogy az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés javítása érdekében egyéneknek is lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy közvetlenül a Bírósághoz forduljanak – ahogy az az Emberi Jogok Európai Bírósága esetében is lehetséges –, ha az uniós jog nemzeti jogba való átültetéséről van szó, és a nemzeti jogorvoslati lehetőségeket már kimerítették.

2.1.15. Tekintettel arra, hogy a bírósági ügyek gyakran túlzott mértékben elhúzódnak, az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fontolja meg egy a környezetvédelmi jogsértés megszüntetésére irányuló eljárás létrehozását, amelyet a tagállamoknak követniük kell, és amelynek alapján – szükséghelyzetek kivételével – a munkát az elsőfokú bíróság döntéséig fel kell függeszteni abban az esetben, ha azonnali környezetkárosítás fenyeget.

2.1.16. Az EGSZB továbbá kéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre megfelelő mechanizmust annak érdekében, hogy a környezeti károk okozása miatt befizetett büntetéseket a környezetvédelem támogatását célzó intézkedésekre fordítsák.

2.2. A civil társadalom javaslatai a kkv-k, a munkaadók, a szakszervezetek és a környezetvédelmi szervezetek által a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában betöltendő szerepet illetően

A kkv-k szerepe a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában

2.2.1. Amint egy korábbi véleményében⁽¹¹⁾ már rámutatott, az EGSZB-nek az Európai Bizottsághoz hasonlóan fenntartásai vannak, mivel elismeri, hogy sajnálatos módon a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtását és a környezetvédelmi irányítás érvényesítését biztosító mechanizmusok be nem tartása is felelős a tisztességtelen versenyért, és gazdasági károkat okoz.

2.2.2. Európában a cégek 99,8 %-a – vagy a munkavállalók száma, vagy a forgalom és a mérlegfőösszeg alapján – kkv és főként mikro-vállalkozás⁽¹²⁾. A kkv-k értékteremtéshez és foglalkoztatáshoz való hozzájárulása, valamint a környezeti hatásuk jelentős. Noha a kkv-k egyénileg általában csak kevés emberi és pénzügyi erőforrás felett rendelkeznek, mindenkinek az az érdeke, hogy ezeket a környezetvédelmi szabályokra való fokozottabb összpontosításra mozgósítsuk és ösztönözzük. Az ENSZ fenntartható fejlődési céljai és a Párizsi Megállapodásban foglalt globális éghajlatvédelmi célok eléréséhez nagyon fontosak a kkv-k képességei és az innovációban, a megújulásban, a munkahelyteremtésben és a társadalmi haladás fenntartásában való részvételük. Számos egyéb olyan fontos terület is van – például az egészségügy, a mezőgazdaság, a kézműipar, a turizmus és vendéglátás, a szolgáltatások és általában az üzleti szféra –, ahol a környezetvédelmi normák kidolgozása és összehangolása, a fenntartható fejlődés biztosítása és az éghajlatváltozási kérdések kezelése kulcsfontosságú. E tekintetben az Európai Bizottságnak, a tagállamoknak és a civil társadalmi szervezeteknek mindenképpen szorosabban együtt kell működniük a kkv-kkal.

2.2.3. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy érje el, hogy a tagállamok „a szennyező fizet” elvre épülő harmonizált, zöld, fenntartható és környezetbarát adórendszereket dolgozzanak ki, vezessenek be és működtessenek. Ily módon az erőforrásokat következetesen átcsoportosítják a talaj-, víz- és légszennyezés megakadályozásáért küzdő szereplők felé. Ennek az elvnek a településekre, valamint egyéb helyi és regionális önkormányzatokra is vonatkoznia kell.

A szakszervezetek és a munkaadók szerepe a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában

2.2.4. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy támogassa a szakszervezetek és/vagy a munkaadók által szervezett, a munkavállalókat a környezetvédelmi szabályozás ismeretére és végrehajtására oktató képzések költségeinek egy részét.

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB véleménye: Uniós intézkedések a környezetvédelmi megfelelés és irányítás javítására (HL C 283., 2018.8.10., 83. o.).

⁽¹¹⁾ Az EGSZB véleménye: Uniós intézkedések a környezetvédelmi megfelelés és irányítás javítására (HL C 283., 2018.8.10., 83. o.).

⁽¹²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32003H0361>

2.2.5. A környezetvédelem területén tevékenykedő civil társadalmi szervezeteket és kis- és középvállalkozásokat fokozottabban be kell vonni a munkavállalók tájékoztatásába és a környezetvédelmi oktatás és képzés alakításába annak biztosítása érdekében, hogy a nagyközönség alapvető ismeretekkel rendelkezzen ezekről a témákról. Ezt az együttműködést a tagállamoknak kell finanszírozniuk. Az egyes országok nemzeti tanterveinek részét kellene hogy képezze az éghajlattal és a környezetvédelemmel kapcsolatos témák kötelező oktatása (6–18 éves korban), a környezetvédelem területén működő civil társadalmi szervezeteket pedig 2020-tól kezdve kötelező alapon be kellene vonni az elméleti és gyakorlati munkába.

A környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozó civil társadalmi szervezetek szerepe a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában

2.2.6. Az EGSZB annak biztosítására kéri az Európai Bizottságot, hogy az uniós költségvetésből fedezzék a nonprofit civil társadalmi szervezeteknél annak kapcsán felmerülő költségeket, hogy hozzájárulnak a környezetvédelmi jogszabályok irányításának, végrehajtásának és értékelésének uniós és nemzeti szintű folyamatához, illetve struktúrájához.

2.2.7. Általánosságban a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak 2020 után több politikai, pénzügyi és szakmai támogatást kell nyújtaniuk a kkv-k és civil társadalmi szervezetek számára, hogy a környezet védelmére összpontosíthatassanak.

2.2.8. Fontos, hogy a környezetvédelemmel foglalkozó civil társadalmi szervezetek részt tudjanak venni az uniós források regionális szintű felhasználására vonatkozó döntéshozatalban olyan esetekben, amikor környezeti hatással járó projektekről van szó. Emellett a civil társadalmi szervezeteknek könnyebben hozzá kell tudniuk férni ezekhez a forrásokhoz.

2.2.9. A környezetvédelmi civil társadalmi szervezetek számára biztosítani kell továbbá azt a lehetőséget, hogy tanácsadóként és társszerzőként részt vehessenek a környezetvédelmi irányelvekhez kötődő (például a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelvvel, akár az egyes országok környezeti állapotával kapcsolatos) éves tagállami jelentések elkészítésében. Az Európai Bizottságnak emellett jobban oda kell figyelnie arra is, hogy a tagállamok időben kiadják ezeket a jelentéseket (mivel egyes jelentéseket nem abban az időpontban nyújtanak be, amikor az élőhelyvédelmi irányelv⁽¹³⁾ 16., illetve a madárvédelmi irányelv⁽¹⁴⁾ 9. cikke szerint kellene).

2.3. A szervezett civil társadalom javaslatai a hulladékokra, a levegőre és a biológiai sokféleségre vonatkozó környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában betöltendő saját szerepét illetően

A civil társadalom szerepe a hulladékokra vonatkozó környezetvédelmi szabályozás végrehajtásában

2.3.1. Az EGSZB-t komolyan aggasztja annak kockázata, hogy az Európai Bizottság jelentése szerint az uniós tagállamok fele nem tudja majd teljesíteni a települési hulladékok 50 %-ának újrafeldolgozására vonatkozóan 2020-ra kitűzött célt⁽¹⁵⁾.

2.3.2. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy fokozatosan szüntessék be az újrafeldolgozható hulladékok égetését és hulladéklerakókban való elhelyezését. Ideje, hogy az Európai Bizottság és a tagállamok végre teljesítsék a környezet védelmével kapcsolatos kötelezettségvállalásaikat, ahelyett, hogy behódolnának a sürgetően szükséges fenntartható, hulladékmentes és körforgásos gazdaság ellenében fellépő lobbiknak.

2.3.3. Az EGSZB ennek kapcsán sürget valamennyi tagállamot, hogy vállaljanak jelentős szerepet a környezet védelmének előtérbe helyezésében és az ennek érdekében történő fellépésben. Az Európai Bizottságnak arra kell kérnie az egyes tagállamokat, hogy kormányzati struktúrájuk keretében hozzanak létre egy környezetvédelmi és fenntartható fejlődéssel foglalkozó minisztériumot, amely lehetővé teszi, hogy még inkább az uniós környezetvédelmi szabályozás összehangolására és végrehajtására összpontosítsanak.

2.3.4. Az EGSZB emellett arra buzdítja a tagállamokat, hogy a hulladékokkal kapcsolatos célkitűzések teljesítésének megkönnyítése és e folyamat jobb oktatás és képzés révén történő támogatása érdekében indítsanak a nagyközönség – és ezen belül az általános és középiskolák – számára egyértelmű oktatási és tájékoztató kampányokat a hulladékkepződés megelőzése és a hulladékgazdálkodás témájában. A környezet védelmére vonatkozó általános társadalmi felelősségvállalás jobb hangsúlyozása érdekében az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak rendszeresen online formában, sokkal szélesebb körben be kellene számolniuk a kkv-k és a nem kormányzati szervezetek hulladékgyűjtéssel és -kezeléssel kapcsolatos, célirányos tevékenységeiről. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság az Európa Zöld Fővárosa díjért folyó verseny (amelynek 2019-es győztese Oslo⁽¹⁶⁾) példáját követve 2020-tól kezdődően biztosítsa a nemzeti környezetvédelmi NGO-k számára az ahhoz szükséges pénzügyi forrásokat, hogy a környezeti teljesítmény alapján évente három vidéki település számára hasonló *zöld díjakat* oszthassanak ki a tagállamokban. Ez a díj természetesen nem volna jelentős összegű, inkább szimbolikus lenne, a helyi és országos szintű médiaérdeklődés azonban kiemelné a kérdés fontosságát.

⁽¹³⁾ A Tanács 92/43/EGK irányelve (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről (HL L 206., 1992.7.22., 7. o.).

⁽¹⁴⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/147/EK irányelve (2009. november 30.) a vadon élő madarak védelméről (HL L 20., 2010.1.26., 7. o.).

⁽¹⁵⁾ COM(2019) 149 final.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm

2.3.5. Az adók, az adóbüntetések, a bizonyos adók megfizetése alóli mentesség és az adókönyvitések fontosak az országok gazdasági irányítása és a növekedés szempontjából, ha az érdekelt feleket a hulladék csökkentésére, ártalmatlanítására, megsemmisítésére és hasznos erőforrásként való kezelésére kívánják ösztönözni vagy éppen valamitől visszatartani. Annak érdekében, hogy a kkv-kat bevonják a hulladékforrások hatékonyabb kezelésébe és a jobb levegőminőség fenntartásába, az EGSZB azt javasolja, hogy a tagállamok vessenek ki magasabb adókat a hulladéklerakókra, jelentősen csökkentsék vagy akár tiltsák be a hulladékégetést, és az összes tagállamban vezessék be a „*kidobott mennyiség alapján történő fizetés*” elvét, valamint szabjanak ki szankciókat a szennyezett újrafeldolgozható anyagokra. Nagyon hasznos lenne, ha zöld (vagy környezetbarát) adókat vagy egyszeri adókedvezményt vezetnének be a hulladékgazdálkodás és az újrafelhasználás terén kulcsfontosságú innovációkat bevezető kkv-k számára.

2.3.6. Az EGSZB határozottan támogatja a hulladékokról szóló keretirányelvben felvázolt alapvető célokat, az irányelv szerint ugyanis a hulladékgazdálkodás nem veszélyeztetheti az emberi egészséget, és nem károsíthatja a környezetet és különösen: nem jelenthet kockázatot a vízre, a levegőre, a talajra, a növény- vagy állatvilágra; nem okozhat kellemetlen zajt vagy szagot; és nem befolyásolhatja hátrányosan a tájat vagy a különleges érdeklődésre számot tartó helyeket⁽¹⁷⁾. Ennek nyomán az Európai Bizottságnak a hulladékokról szóló uniós jogszabályok és politikák kiegészítéseként ki kellene alakítania a szelektív hulladékgyűjtési módszerek (szelektív hulladékszállítás, hulladékszigetek, lerakók, hulladékgyűjtéssel kapcsolatos kollektív társadalmi fellépések) kombinációját, és létre kellene hoznia egy nemzeti hulladéklerakó-hálózatot. Az egyszer használatos tárolóedényekre (PET, alumínium, üveg) vonatkozó betétdíjas rendszerek kötelező bevezetése (és működtetése), a lomhulladék intelligens felhasználása (újrahasználati központok), a szelektív hulladékgyűjtés bővítése (textil, biológiailag lebomló, veszélyes), valamint az otthoni és közösségi komposztálás szélesebb körű ösztönzése a komposzthasználatra vonatkozó pénzügyi és műszaki támogatással együtt csökkenti a hulladékártalmatlanítás terheit.

2.3.7. A civil társadalmi szervezeteket és az érintett kkv-kat (főként a hulladékkezelő társaságokat) jobban be kell vonni a kapcsolódó környezetvédelmi döntéshozatalba és a nemzeti szintű végrehajtásba. A tagállamoknak pénzügyi támogatási rendszereket kell létrehozniuk azon kkv-k számára, amelyek aktív szerepet játszanak a hulladékgyűjtésben, a hulladék újrafeldolgozásában, a hulladék újraértékelésében és általában a körforgásos gazdaságban.

2.3.8. Ökológiai lábnyomunk csökkentése és a fenntartható fejlődés megerősítése érdekében az EGSZB sürgeti, hogy a tagállamok az Európai Bizottság rendszeres és közvetlen felügyelete mellett maradéktalanul hajtsák végre a zöld közbeszerzési stratégiákat. Az Európai Bizottságnak határozottabban meg kellene követelnie, hogy a tagállamokban tevékenykedő nemzeti szintű környezetvédelmi nem kormányzati szervezeteket vonják be a zöld közbeszerzés előkészítésébe és a beérkező ajánlatok véglegesítésébe. Az Európai Bizottságnak arra is javaslatot kell tennie, hogy a zöld közbeszerzés kedvező hatásainak fokozása érdekében uniós forrásokat lehessen felhasználni.

2.3.9. A környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálatát⁽¹⁸⁾ rendszeresen közzé kell tenni, és folyamatosan meg kell osztani a releváns információkat. A környezetvédelmi politikák végrehajtásának 2019. április 4-én közzétett felülvizsgálatában hivatkozott tanulmány szerint a környezetvédelmi politikák végrehajtásában jelenleg tapasztalt hiányosságok teljes társadalmi költsége évente mintegy 55 milliárd eurót tesz ki⁽¹⁹⁾.

2.3.10. Az elmúlt két évben a tagállamok környezetvédelmi szervei és települései közti uniós szakértői megbeszélések jól működtek, és az érdekelt felek számára nagyobb tájékozottságot biztosítottak. Az új elképzeléseket és a bevált gyakorlatokat azonban sokkal szélesebb körben, online elérhetővé kellene tenni a tagállamokban, gondoskodva arról, hogy rendszeresen közzétegyék e szakértői rendezvények eredményeit és az ott elhangzottakat. A nemzeti civil társadalmi szervezetek és a kkv-k jobb bevonása szorosabb technikai vagy üzleti együttműködéshez és a kkv-k lehetőségeinek gyorsabb elismeréséhez vezethet. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy évente tegye közzé a környezetvédelmi világnapok listáját⁽²⁰⁾, amelyek kapcsán mozgósítással vagy finanszírozással arra buzdítják a tagállamokbeli helyi érdekelt feleket, vállalkozásokat, civil társadalmi szervezeteket és hatóságokat, hogy hulladékgyűjtési, takarítási vagy levegőminőség-javító akciókat szervezzenek.

A civil társadalom szerepe a levegőminőségre vonatkozó környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában

2.3.11. Az egészségi és környezeti problémák terjedése miatt a tagállamoknak javítaniuk kell az általános levegőminőséget, és a nem kormányzati szervezeteket és a vállalkozásokat aktívabban be kell vonniuk a szennyezésmegelőzési folyamatba. A háztartások szén- és nedves fával való fűtése, a kereskedelmi (pl. műanyag, textil), kerti vagy más hulladék szabadban történő elégetése, a magasabb kibocsátású motor hajtotta régi járművek, a polgári és katonai légi közlekedés⁽²¹⁾, a közúti közlekedés, a tengeri szállítás, a folyami és óceáni üdülőhajók, valamint egyes ipari és mezőgazdasági gyakorlatok mind jelentős levegőszennyezést okoznak.

⁽¹⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/98/EK irányelve (2008. november 19.) a hulladékokról és egyes irányelvek hatályon kívül helyezéséről (HL L 312., 2008.11.22., 3. o.) (<http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/>).

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/eir_2019.pdf

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/study_costs_not_implementing_env_law.pdf

⁽²⁰⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_environmental_dates

⁽²¹⁾ Az EGSZB véleménye: A légi közlekedési tevékenységekre vonatkozó kibocsátáskereskedelmi rendszer (HL C 288., 2017.8.31., 75. o.).

2.3.12. Az EGSZB maradéktalan elismeréssel illeti a közös agrárpolitikát (KAP), amely kötelező szabályokat vezetett be a fenntartható fejlődés előmozdítása érdekében a környezetvédelemre (EUMSZ, 11. cikk), a fogyasztóvédelemre (12. cikk), az állatjóléti követelményekre (13. cikk) stb. vonatkozóan. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy továbbra is fejlessze ezeket a területeket, és például vezessen be a KAP keretében új intézkedéseket a levegőminőség javításával és a kibocsátási szintek csökkentésével kapcsolatosan. Ugyanakkor a kisvállalkozások és a gazdálkodók költségeit illető problémák enyhítése érdekében az EU-nak emellett teljeskörűen végre kell hajtania a megfelelő alternatívüzemanyag-infrastruktúra létrehozására ⁽²²⁾ irányuló, az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről szóló 2014/94/EU irányelv ⁽²³⁾ szerinti döntést.

2.3.13. A régi járművek okozta levegőszennyezés csökkentése érdekében az Európai Bizottságnak be kellene tiltania az 5 évesnél idősebb használt autók határonkénti átvizelését. A közúti teherszállítás csökkentése, a vasúti, tengeri és folyami teherszállítás feltételeinek javítása, valamint lakott területeken az alacsony kibocsátási övezetek bevezetése kulcsfontosságú lépések a légszennyezés csökkentése szempontjából. A levegő- és zajszennyezés elkerülése érdekében további erőfeszítésekre és tagállami forrásokra van szükség ahhoz, hogy 2022 és 2027 között a jelenlegi, elavult dízelmotorokat elektromos járművekkel, vagy legalábbis alacsonyabb kibocsátású motorokkal váltsák fel.

2.3.14. A levegőminőség javítása érdekében az Európai Bizottságnak támogatnia kell a tagállamokat a járműállomány korszerűsítésében, a vasútvonalak sebességkorlátozásának eltörlésében, a tehergépjárművek esetében az elektronikusan mért, távolságalapú úthasználati díjak valamennyi útra való kiterjesztésében, valamint a kibocsátások alapján jobban differenciált útdíjrendszer bevezetésében. A tagállamoknak – a nem kormányzati szervezetekkel és az érintett kkv-kkal folytatott rendszeres párbeszéd alapján – a fővárosokban városi útdíjakat kell meghatározniuk (beleértve a dugódíj 2025-ig történő bevezetését), és a városokban több gyalogos övezetet, nagyobb parkokat és egyéb zöld területeket kell kialakítaniuk. Az ilyen övezetek tervezése és megvalósítása során rendszeresen be kell vonni a nem kormányzati szervezeteket és a kkv-kat, és konzultálni kell velük az interneten.

2.3.15. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg a megújuló energia nagyobb arányú használatára vonatkozó szabályozást azzal a céllal, hogy növekedjen a villamos energia és a fűtés szolgáltatása során a megújuló energiaforrások aránya. A nem kormányzati szervezeteket és a kkv-kat látható módon be kell vonni olyan új nemzeti energetikai tervek kidolgozásába, amelyek eredményeképpen csökken az energiafelhasználás, különösen pedig a fosszilis tüzelőanyagok felhasználása. A tagállamoknak kézzelfogható és megvalósítható javaslatokat kell megvitatniuk e tekintetben; a bevált gyakorlatokat el kell ismerni, és biztosítani kell számukra a szükséges pénzügyi forrásokat. A tagállamoknak rendszeresen meg kell osztaniuk bevált környezetvédelmi gyakorlataikat.

A civil társadalom szerepe a biológiai sokféleségre vonatkozó környezetvédelmi jogszabályok végrehajtásában

2.3.16. Az EGSZB számára – különösen a biológiai sokféleségre gyakorolt hatást illetően – fontos, hogy a tagállamok nyilvános konzultációkat folytassanak már a korai szakaszban, amikor még valamennyi opció nyitva áll, és lehetőség van az alternatívák valódi elemzésére. Elsősorban a tagállamok és az illetékes hatóságok feladata annak biztosítása, hogy a fejlesztők komolyan vegyék ezt a követelményt és ösztönözzék a korai nyilvános konzultációkat.

2.3.17. Annak érdekében, hogy a civil társadalmi szervezetek érdemi megbeszéléseket folytathassanak az Európai Bizottsággal, egyértelmű információkat kell biztosítani az Európai Bizottság működéséről (különösen a döntéshozatal módjáról) és elvárásairól (a kért információk jellegéről), például a környezetvédelmi jog betartásának elmulasztása vagy a biológiai sokféleség károsításának kockázata tekintetében.

2.4. A civil társadalom javaslatai a környezetvédelmi jogszabályok végrehajtását és az Európai Bizottságnak a Szerződések öreként betöltött szerepét illetően

2.4.1. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy nyújtson be észrevételeket a nemzeti parlamentekhez, amikor egy tagállam az uniós környezetvédelmi jogszabályok átültetése céljából jogszabályokat alkot.

2.4.2. Az EGSZB azt is kéri az Európai Bizottságtól, hogy harmadik felek kérésére tegyen észrevételeket, és juttassa el azokat az érdekelt feleknek, ha egy uniós környezetvédelmi jogot átültető nemzeti rendelkezést a legfelső bíróság előtt megtámadnak.

2.4.3. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy emlékeztesse a tagállamokat arra, hogy az uniós jog nem ismeri az előírtnál szigorúbb átültetés fogalmát, és hogy az uniós környezetvédelmi jogszabályok szerint a környezet állapotának javítása érdekében folyamatosan intézkedéseket kell hozni. Ezért az uniós jogszabályok tiltják a visszalépéseket.

⁽²²⁾ Az EGSZB véleménye: Cselekvési terv az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájára vonatkozóan (HL C 262., 2018.7.25., 69. o.).

⁽²³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/94/EU irányelve (2014. október 22.) az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának kiépítéséről (HL L 307., 2014.10.28., 1. o.) (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/94/oj>).

2.4.4. Az EGSZB arra is felkéri az Európai Bizottságot, hogy tájékoztassa a tagállamokat arról, hogy az uniós környezetvédelmi jog ugyan engedélyezi a másodlagos jog szabályaitól való eltérést, de megköveteli, hogy az eltéréseket az államok szigorúan határolják be annak érdekében, hogy azok ne legyenek ellentétesek az EU célkitűzéseivel.

2.4.5. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy folytassa a másodlagos környezetvédelmi jog értelmezésének és alkalmazásának megkönnyítését célzó iránymutatások kidolgozását, különösen két területen:

- a) az egészségügyi kérdések figyelembevétele a környezeti értékelések során,
- b) a vizes élőhelyek többfunkciós szerepük szerint történő meghatározása.

2.4.6. Az EU-nak segítenie kell a helyi fejlesztési modellek kidolgozásában és betartásában, valamint a környezetvédelem előmozdításában. Ezért az Európai Bizottság részéről rendszeresebb helyi ellenőrzésekre van szükség a tagállamokban annak biztosítása érdekében, hogy az uniós forrásokat megfelelően költsek el, és hogy a környezetvédelmi szabályozás és irányítás megfelelő végrehajtásába minden érintett köz- és magánszektorbeli szereplőt bevonjanak. Ez arra az általános követelményre is válasz lehet, amely szerint biztosítani kell, hogy az EU félreeső régióiban élő emberek és szervezetek támogatásban és az EU kulcsfontosságú szereplőinek kijáró bánásmódban részesüljenek. Az Európai Bizottságnak továbbá gondoskodnia kell arról, hogy minden egyes tagállamban elegendő létszámú, jól képzett személyzetet alkalmazzanak az információkhoz és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés területén, még inkább pedig felügyeleti célból, hogy a környezetvédelmi szabályozás megfelelő végrehajtása nyomon követhető legyen.

2.4.7. Az EGSZB kéri az Európai Bizottság elnökét, hogy biztosítson a környezetvédelmi biztos számára nagyobb hatáskört, különösen a környezetvédelmi és az egészségügyi kérdések tekintetében. A biztosnak figyelmet kell fordítania a vidéki területek fejlesztésének összehangolására is, és ebben fokozottabb szerepet kellene vállalnia, mindenhol javítva az életminőséget, és biztosítva, hogy a hazai vállalkozások megfeleljenek az elfogadott uniós környezetvédelmi követelményeknek. A jövő versenyképes gazdaságának a szépség gazdaságává kell válnia, amely minden szépet és jót magában foglal, gondolva itt az életminőséget javító, kulturális, művészeti és környezetvédelmi jellegű helyi tevékenységekre. Egyik legfőbb célunk a hazai boldogság növekedése (growth of domestic happiness, GDH), azaz az általános jóllét kell hogy legyen, amely egy egészségesebb gazdasághoz kapcsolódik és fenntarthatóbb gazdasági, társadalmi és környezeti értékeket hoz létre, amelyek megújíthatók.

Kelt Brüsszelben, 2019. október 30-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER